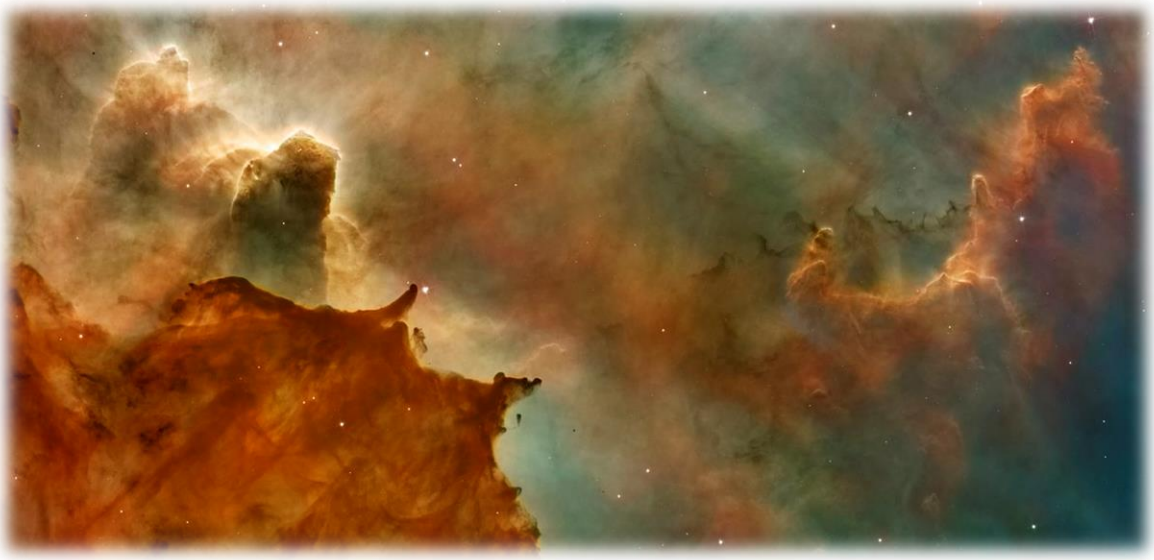

Kolosserbrevet 1:15-20 — Preexistens eller Företräde?

av William M. Wachtel.

> Ty Han räddade oss från mörkrets välde och överförde oss till Hans älskade Sons rike, i vem vi har försoning, syndernas förlåtelse. Han är den osynlige Gudens avbild, den förstfödde över hela skapelsen. För i honom skapades allt, både i himlen och på jorden, synligt och osynligt, vare sig det är troner eller herravälden eller härskare eller myndigheter – allt har skapats genom honom och för honom. Han är före alla ting, och i honom hålls allt ihop. Han är också huvudet för kroppen, församlingen; och han är begynnelsen, den förstfödde från de döda, så att han själv kommer främst i allt. Ty det var Faderns välbehag att låta hela fullheten bo i honom och genom honom försona allt med sig själv, efter att ha slutit fred genom blodet på korset; genom honom, säger jag, vare sig det är ting på jorden eller ting i himlen (Kol 1:13-20).

I evangeliska standardkommentarer används ständigt två texter från Paulus skrifter för att undervisa om Kristi preexistens [föruttillvaro eller existens före jordelivet]: Filipperna 2:5-11 och Kolosserna 1:15-20. Dessa texter anses vara bålverk för teologin om treenigheten, som i någon mening uttrycker Kristi ställning som gudom. Vid tiden för Niceanska konciliet [kyrkorådet i Nicaea] var både arianer och athanasier förtjusta i att använda dem för att bevisa att Kristus existerade som en personlig varelse före sin födelse eller ”Inkarnation”. Skillnaden var naturligtvis att arianerna trodde att han hade en början och var den första varelsen som Gud skapade; medan athanasierna trodde att han inte hade någon början utan själv var ”jämlik och lika evig och konsubstantiell” som Fadern.

[konsubstantiell=ung. att det inte finns någon skillnad mellan Fadern och Sonen, ö.a.] Resultatet av sådana termer var påståendet, som trinitarer [personer som tror på treenighetsläran] fortfarande insisterar på, att Jesus måste ses som Gud precis som Fadern ses som Gud.

Denna författare ifrågasätter dock allvarligt om sådana tankar fanns i Paulus sinne eller i Guds inspiration genom Anden i Paulus skrivande i Skriften. I Filipperna 2:5 till exempel, så förklarar Paulus att han håller fram det *historiska* exemplet på människan Kristus Jesus (som i 1 Tim. 2:5), inte som något förhistoriskt exempel där man kan läsa in tankar om preexistens. Kan samma sak sägas gälla Kolosserna 1:15-20? Låt oss titta noga på texten och dess innebörd och slutsats.

Kristus, Guds avbild

Vers 15 berättar för oss att Guds ”älskade Son” (se v. 13) är den osynlige Gudens avbild. En bild eller avbild är naturligtvis en visuell framställning, kopian av ett original. Själva faktumet med att använda ett ord som "avbild" antyder nödvändigtvis att det finns en skillnad i identitet mellan kopian och originalet. När man tittar i spegeln ser man en "bild" av sig själv. Man anser sig inte vara den som är ”bakom glaset” utan den som är ”framför glaset”. Den enda anledningen att arbeta vidare med denna punkt är att många dåraktiga saker har sagts om ordet ”avbild” i denna och andra verser, för att försöka bevisa att Kristus, ”Guds *avbild*” (2 Kor. 4:4), är Gud själv! [1] Ordet ”avbild” fastslår, genom sin innebörd, att Kristus *inte* är Gud. Bilden är inte densamma som originalet, och i detta fall är originalet *Gud*.

När Jesus sa till sina lärjungar, ”Den som har sett mig har sett Fadern” (Joh 14:9), påstod han inte att han *var* Fadern (ett påstående som skulle vara överdrivet, om trinitarism var korrekt), utan snarare att han är *som* Fadern. Hebreerbrevet (1:3) säger att han är Guds "väsens avbild" (SFB15 och SV1917) - engelska NIV och NASB säger att han är "den exakta representationen" - av Guds väsen eller Guds natur. Återigen betyder våra två ord ”exakt representation” och det enda grekiska ordet *carakter*,[2] från vilka de två orden har översatts, att det är en kopia som läggs fram, baserat på ett original. Hebreerbrevets skribent berättar för oss att Gud har talat till oss genom en Son som är precis som Gud. Men att säga att denna Son är ”precis som” Gud är detsamma som att erkänna att han i själva

[1] Se till exempel översättningen i *Swedish New Living Bible* (Nya Levande Bibeln) av 2 Kor. 4:4 i.
[2] Detta ord kan translittereras som det engelska ordet "*character*" [karaktär] men det moderna engelska ordet har kommit ganska långt från dess ursprungliga grekiska betydelse.

verket inte är Gud, d.v.s. den som han nu ”liknas vid”. Skribenten fortsätter med att säga att denna person som är som Gud, efter att ha renat våra synder genom sin död, satte sig till höger om Majestätet i höjden, en ytterligare särskiljning mellan Människan som ”är precis som” Gud, och Det Väsen som *är* Gud själv![3]

Kristus, den förstfödde

Vers 15 fortsätter med att kalla Kristus den förstfödde "före allt skapat". Om "först" i ordet förstfödd endast betyder först i tid, och om "skapat" betyder det *ursprungliga* skapandet i 1 Moseboken, måste fallet med Kristi preexistens existera. Arierna och athanasierna måste då ha rätt i sitt påstående att Kristus existerade som person före sin födelse, och att denna person i själva verket övergav sitt tidigare sätt att existera på för att bli en människa. Det är just detta som alla synpunkter på preexistens *måste* finna i texterna i Filipperna kapitel 2 och Kolosserna kap. 1. Vad vi ifrågasätter här är om flera avgörande termer betyder, i sitt sammanhang och i Skriften som helhet, det som de allmänt och populärt brukar tolkas!

Låt oss börja med att undersöka ordet som översatts till "förstfödd"- *prototokos*. Detta ord används ett antal gånger i Skriften, ofta för att beteckna det barn som föddes först i en familj. När Esau kom till sin far Isak för att ta emot den välsignelse som han hade rätt till [förstfödslorätt], vädjade han till att han var Isaks förstfödde - hans *prototokos* (1 Mose 27:32 LXX). Jakob, den andrefödde sonen, hade redan lurat sin far och fått den välsignelse som egentligen var avsedd för Esau. Seden att tilldela den förstfödde sonen *särskilda privilegier* eller ett stort arv ses inte bara i Bibeln, utan också i de senare lagarna om "förstfödda" i England och andra länder, vilket tilldelar familjens arv till den äldste sonen.

Först i rangordningen

Dock finns det i Skriften ytterligare en mening med termen *prototokos*. Eftersom det grekiska ordet *protos* antingen kan betyda först i tiden eller först i rang, kan ”den förstfödda” användas för att utse en som hedras med *första eller högsta ställning*, oavsett födelsetid. Denna uppfattning ses i 2 Moseboken 4:22-23, där Gud befaller Mose att säga till Farao: ”Så säger JHVH: Israel är min förstfödde son … Låt min son gå, så att han kan tjäna mig.” Det är uppenbart att ordet *prototokos*

[3] Förmodligen används "Majestät" här som en motsvarighet till det gudomliga namnet, JHVH.

(LXX) här inte har att göra med företräde i tid, utan snarare företräde i rang bland nationerna, eftersom Gud ser deras relativa betydelse.[4]

Detsamma gäller i Jeremia 31:9 (38:9 LXX), där Gud kallar Efraim för sin *prototokos* (även om Efraims bror, Manasse, var den äldste av de två). Återigen är det företräde i rang, eller betydelse, som åsyftas. Det klassiska exemplet på denna användning finns i Psalm 89:28 (88:27 LXX), där Gud i glödande ord beskriver den utlovade Davidiska kungen, Messias: ”Jag ska också utse honom till **min förstfödde, den mest upphöjda av kungarna på jorden**." Denna främsta ställning som kungarnas kung är en fråga om *utnämning*, inte tidpunkt för födseln![5] Dessa fakta och denna användning av ordet ”förstfödd” kan mycket väl ha en stor betydelse för att hjälpa oss att förstå hur och varför Kristus kan kallas ”förstfödd av allt skapat” i Kolosserna 1:15. ”Om *prototokos* utses i Kol. 1:15 och sedan igen i vers 18 för att uttrycka denna överhöghet, så beror detta på den stora betydelse som termen ”förstfödd” fick, som ett ord för *rang* i GT [Gamla testamentet], och sedan behöll i senare judendom.”[6]

Över hela skapelsen

NIV kallar Kristus "den förstfödde över hela skapelsen", medan NASB har "förstfödd av all skapelse", vilket återspeglar en bokstavlig översättning av det genitiva fallet. KJV översätter också genitivet bokstavligen: "den förstfödde av varje skapelse." NASB- och KJV-återgivningarna kunde tolkas så att de antydde att Kristus var den första skapade varelsen, precis som arianerna trodde. De var "först" i att referera till företräde i tid. Det är därför Arius förklarade att "det fanns en tid när han inte var", dvs innan han skapades. Det var detta som athanasierna avvisade så häftigt och insisterade på att han var evig, ”född i evighet, före all tid”.[7] För dem betydde detta att han var lika ”evig” med Fadern och därför själv Gud.

Det är nödvändigt att överväga om Paulus använder ordet ”skapelse” här med hänvisning till den ursprungliga Skapelsen i 1 Moseboken kap. 1, eller om han tänker på det som kan kallas ”den Nya

---

[4] ”När den Högste gav nationerna sitt arv, när han delade hela mänskligheten, satte han upp gränser för folken efter antalet av Israels barn. Ty HERRENS del är hans folk, Jakob är hans tilldelade arv” (5 Mose 32:8-9, NIV).

[5] Se den utmärkta diskussionen om *prototokos* i *Theological Dictionary of the New Testament*, VI, 871-881.

[6] Ibid., VI, 879.

[7] Uppges i den Nicaenska trosbekännelsen som ”född av Fadern före all tid” - min översättning från den grekiska texten som finns i Schaff’s *Creeds of Christendom*, II, 57. Se även artikeln ”Eternal generation”, sid. 194, *i Baker’s Dictionary of Theology*.

skapelsen”. Paulus fortsätter att definiera denna skapelse som omfattande allt ”i himlen och på jorden, synligt och osynligt, oavsett om det är troner/tronfurstar eller herradömen, härskare eller myndigheter; – allt är skapat genom honom och till honom.” Visst var det Kristus själv som beskrev den ursprungliga Skapelsen som Guds verk (Mark 13:19; jmf Hebr. 4: 4, där Gud (inte Jesus) vilade från Skapelseverket - vilket tyder på att Kristus inte såg sig själv som Skapare av ”allting” som nämns i 1 Moseboken 1:31.[8]

Paulus ger i själva verket en exakt beskrivning av vad han menar med "allt skapat" - nämligen "troner, herradömen/makter, härskare, myndigheter". Om detta är vad han menar, måste vi fråga i vilken mening Kristus kan kallas skaparen av detta.

Över all myndighet

Strax före sin uppstigning [till Fadern i himlen, ö.a.] sade Kristus att ”all makt i himlen och på jorden” nu hade getts åt honom (Matt. 28:18). Med den myndigheten gav han sina apostlar i uppdrag att gå ut i hela världen och göra lärjungar av alla folk och lära dem att hålla alla hans befallningar. Mose hade förutsagt att Messias skulle vara en profet som Mose själv, vars ord skulle ha lagens kraft och krävde lydnad (5 Mose 18:15, 18-19; Apg. 3:22-23). Men hur är det med hans auktoritet ”i himlen”? Paulus säger att när Kristus uppväcktes från de döda och sattes på Guds högra sida i ”himlen”, förde hans nya ställning honom till en ställning ”högt över alla härskare och myndigheter, makter och herradömen" och alla titlar som kan nämnas, inte bara i denna nuvarande tidsålder utan också i den som kommer” (Ef. 1:21). Och inte bara det, utan ”Gud lade allt under hans fötter” (v. 22). Kolosserna 1:17 upprepar detta genom att säga att "allt hålls samman genom honom." Kol 2:10 beskriver honom som ”huvudet över alla härskare och makter”. Gud belönade Jesu ”lydnad ända till döden” genom att upphöja honom över allting och ge honom det namn som är över alla namn. Vid Jesu namn måste alla knän böjas, ”i himlen och på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är Herren, till ära för Gud Fadern " (Fil 2:8-11).

Detta tillskrivande av den högsta auktoriteten till Kristus, under Gud, tyder på att när Kristus kom att sitta vid Guds högra sida, så inrättade eller skapade han ett nytt system av styrande bland änglarna och förberedde en plats för ära och tjänst inom hans Faders hushåll för alla hans trogna människor, både i denna tidsålder och i den kommande tidsåldern (Johannes 14:2-3). Allt detta är sedan en del

[8] "Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott."

av ”den Nya skapelsen”. Det är denna *Nya* skapelse som skribenten syftar på i Kolosserna 1:15-17. Om denna uppfattning är korrekt, så är Kristi preexistens överhuvudtaget inte ämnet för vår text, i motsats till vanlig tolkning!

Före alla ting

Vers 17 förklarar att Kristus är ”före alla ting” - *pro panton*. Denna fras har gripits som ett bevis på hans preexistens. Men man måste ta hänsyn till att verbet här är i nuet - "är" - inte "var"! Paulus berättar inte för oss att Kristus ”var” före alla ting, bevis för preexistens. Men vad betyder "före"? Det grekiska ord som används här - *pro* - har tre vanliga användningsområden: tidigare, i betydelsen *plats* = "framför"; innan, i betydelsen *tid* = ”före”; och innan, i betydelsen av *överhöghet, rang, fördel*.[9]

Den senare användningen ses i 1 Petrus 4:8 - *pro panton*, "framför allt" = "viktigast av allt." Här har *pro* inget med tid eller plats att göra, utan betonar snarare hur kristen kärlek är *överlägset* alla andra dygder. Jakob 5:12 ger ett annat exempel på samma användning och på frasen *pro panton*.

Så att säga att Kristus är *pro panton* är att säga att han, under Gud, är den främsta, den viktigaste! Detta understryks av det sista uttalandet i nästa vers, som beskriver honom som att han i allt skulle vara den "främste" (andra översättningar NIV: "överhögheten" och NASB: "den första platsen". För att understryka detta ännu mer lägger Paulus till det personliga pronomet *autos* till verbet *proteuo*, vilket innebär att HAN, *Kristus själv*, får första platsen i hela Guds universum! Detta påminner skribenten om Faraos upphöjande av Josef till första plats i Egypten. Han sa till honom: Du ska styra över mitt palats, och allt mitt folk ska rätta sig efter dina befallningar. Bara när det gäller tronen ska jag vara högre än du … Se, jag sätter dig över hela Egyptens land … Jag är farao. Utan din vilja ska ingen i Egyptens land lyfta hand eller fot" (1 Mose 41:40-41, 44). Detta är den typ av överhöghet och herravälde som Gud har gett sin Son - att vara över alla andra varelser – bara framställt lite mer dämpat i historien om Josefs egen upphöjelse!

---

[9] Arndt and Gingrich’s *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, article *pro*.

Allt hålls samman

Paulus staplar på superlativer för att förklara att "allt håller samman i Kristus". Det grekiska verbet översatt med "håller samman" - *sunistemi* - ges olika definitioner av lexikograferna. En suggestiv definition är "*cohere*" [sammanhängande/sammanfallande]. Alla saker sammanfaller i Kristus och ger universum en sammanhängande mening. Han är anledningen till allt eftersom han är Guds enfödde Son, den perfekta avbilden av Fadern själv! En annan definition är "att ha sin rätta plats". Alla saker i universum har sin egen rätta plats, utformad av Skaparen, JHVH, för att vara i perfekt relation och harmoni med ”Sonen som Gud älskar” (vers 13).

Kristi ledarskap över församlingen är ett vanligt tema i Paulus skrifter. Vers 18 förklarar detta ledarskap och fortsätter att kalla honom *arche*, "begynnelsen/början". Detta ord betyder också "härskare, auktoritet."[10] Det betonar ytterligare Paulus tema om Kristi främsta och högsta auktoritet under Gud. I den nu tilldelade auktoriteten börjar och slutar allt i Kristus. Som början på den Nya skapelsen är han ”den förstfödde bland de döda”, den första människan som reste sig med odödlighet från graven, och blev därigenom ”delaktig i den gudomliga naturen” (2 Petrus 1:4). Som *prototokos* är han också ”förstfödd” bland de döda, eftersom han i sin tur är Livgivare, livets furste vars röst kommer att väcka och kalla fram de sovande döda från sina gravar (Joh. 5:21-29; Apg. 3:15).

Guds fullhet

”Gud var nöjd över att låta hela hans fullhet bo i honom” (vers 19). Tidpunkten här, i kombination med det omedelbara omnämnandet av Kristi försonande arbete i hans död på korset (v. 20), verkar indikera att Paulus hade perioden av Kristi jordiska livstid i åtanke. Det var då som Kristus redan var uppfylld av Guds fullhet, precis som troende uppmanas att söka denna fullhet för sitt eget liv idag (Efes 3:19).[11]

---

[10] Arndt and Gingrich’s *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, article *arche*.

[11] "Att känna denna kärlek som överträffar kunskapen - så att du kan bli fylld till måttet av all Guds fullhet."

I Kristi fall fanns det dock ingen begränsning för Anden som arbetade i honom - han var helt fylld med Guds Ande och kraft under hela sin jordiska tjänst.[12] Hans inledande företräde ses i hans vandring på jorden som om han vore Gud själv.[13]

Senare, i Kolosserna 2:9, talar Paulus om Guds ”fullhet” igen, men beskriver det då på ett speciellt sätt och i *nutid*. "I Kristus bor gudomens hela fullhet i kroppslig form/gestalt." Sedan hans uppståndelse till kroppslig odödlighet, och sedan han beviljades "all auktoritet i himmel och på jord", upphöjs Kristus av sin Fader till den högsta platsen i universum, bredvid Gud själv, och får det högsta namnet (Fil 2:9). Därför kan det beskrivas som att han besitter gudomens fullhet. Hur skulle hans företräde kunna framhållas kraftfullare än så? Men allt detta är kortslutet och spolierat, fördärvat av treeniga begrepp och läran om Kristi preexistens! Om dessa idéer vore sanna då hade han redan - personligen - överlägset företräde långt innan han föddes, innan han hade varit lydig ända till döden. Men, som Paulus insisterar på, det var just denna lydnad - och den ödmjukhet som den sprang ur - som var *anledningen* till och *orsaken* till den upphöjelsen och det företrädet!

Svensk översättning: Ingrid Klingberg. Aug. 2021.
Bibelcitat: Direkt från den engelska/grekiska texten samt SFB om inget annat anges.
Bild: Nasa, Unsplash.

[12] ”Ty den som Gud har sänt talar Guds ord; till honom ger Gud Anden utan gränser” (Johannes 3:34).
[13] Filipperna 2:6, som talar om den historiska personen Kristus Jesus, berättar att han - som *människa* - var i Guds *morphe*. Detta ord, vanligtvis översatt "form", har i detta sammanhang den andra Koiné grekiska betydelsen av "status, ställning, rang". Detta bevisas genom användning av samma ord i vers 7, där det visas att Kristus har intagit "status" eller "ställning" som en tjänare. Jfr. *morphe* i Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*; och Kenneth S. Wuest, *The Practical Use of the Greek New Testament*, s. 84.